

ÖSSZEGZÉS

2023/2024. évi Budapest Ösztöndíj Programban résztvevő ösztöndíjas neve:

Vörös Emese Hargita

Felsőoktatás intézmény neve: Eötvös Loránd Tudományegyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, jogász szak

Kutatási téma: A társadalmi részvétel eszközei, jogi keretei, alkotmányjogi összefüggései a magyar önkormányzati működésben

Alcím: A jövő demokráciája két szóban: demokratikus innováció

Kutatás rövid bemutatása:

A független, demokratikus jogállam előfeltétele, hogy abban demokratikus hatalomgyakorlás érvényesüljön, vagyis együtt és teljes mértékben rendelkezésre álljon a demokratikus legitimáció és a néprészvétel elve. Ehhez nem elegendő, ha a választópolgárok számára demokratikus eszközöket és azok intézményvédelmi oldalát biztosítja az állam, hanem olyan egyéb demokratikus részvételi eszközök is szükségesek, melyek a közhatalmi folyamatokban való aktívabb és valódibb bevonást eredményezik. A szerző *Budapest Ösztöndíj Program 2023/2024* keretében készült tanulmányának tárgyát ezek az „egyéb demokratikus részvételi eszközök”, az ún. *demokratikus innovációk* képezik.

A tanulmány első része a hatályos magyar szabályozási rendszert mutatja be (a közvetlen és a közvetett demokratikus eszközöket), ezen túl pedig részletesen kitér olyan egyéb demokratikus eszközeire is, melyek lényegében demokratikus innovációk. Ezek, bár kulcsfontosságú közvetlen (részvételi) és deliberatív eszközök, de a gyakorlatban előfordulásuk aránya és reális lehetősége a kellethez képest elhanyagolható.

A tanulmány második része az ismert demokratikus eszköztár széleskörű bemutatását célozza, ennek háttérében pedig a részvételi és deliberatív demokrácia szükséglete állt, mivel ezek kiegészítői a képviseleti demokráciának, segíthetnek kiküszöbölni annak hiányosságait. A kutatás két, a demokratikus innovációk besorolását célzó rendszerezést ismertet: az első a demokratikus innovációkat azok keletkezési iránya felől modellezi, két részre osztva ('top-down' és 'bottom-up' modell), míg a második a demokratikus innovációkat két komponens mentén (kvázi-feltételes és kontextuális) sorolja be öt kategóriába (Elstub–Escobar modellje).

A tanulmány harmadik része az online állampolgári részvételre összpontosít, nemzetközi példákkal szemléltetve igyekszik bemutatni létező hibrid típusú digitális demokratikus innovációkat – más néven ún. *infokommunikációs technológiák* –, az online részvétel előnyeit és problematikus voltát, továbbá egy, a szerző által készített összehasonlításból kiindulva felhívja a figyelmet a joghatásokkal bíró demokratikus eszközök és a demokratikus innovációk közti fő különbségre.

A demokratikus innovációkat aszerint is kategorizálhatjuk, hogy az online térben melyiket alkalmazhatjuk és melyiket nem, továbbá, hogy melyikkel kell/lehet több állampolgárt megszólítani, melyik alkalmasabb a vélemények becsatornázására. A tanulmány az online eszközök használata

mellett érvel, de nem feledkezik meg azok árnyoldaláról sem. Ehhez két demokratikus innovációs eszközt használ – ezek a blockchain (blokklánc) és a crowdsourcing (tömeges forrásbevonás) –, s a nemzetközi példák révén rámutat arra, hogy miként oldható fel az autentikáció és a jogi legitimáció „Szkülla és Kharübdisz” jellegű problémája.

A tanulmány végül felvet egy alapjoggyakorlási dilemmát, s megalkotja a „kvázi alapjog” fogalmon keresztül a demokratikus innovációk alkotmányos védelmének követelményrendszerét: egyrészt a tisztán alanyi, másrészt a közvetett intézményvédelmi oldal felől.

A kutatás során a szerző igyekezett rávilágítani arra, hogy a demokratikus innovációk online hibridjei hogyan szolgálhatnak a jövő politikai bevonó eszközeiként, s igazolni, hogy ezen infokommunikációs technológiák kedvező körülmények között – tehát amennyiben konzekvensen bevezetik azokat az állami gyakorlatba –, igen is hozzájárulhatnak a közügyekben való állampolgári részvétel növeléséhez.